

Alianna Dijkstra

Is er een *hemel* voor autisten?

Persoonlijke verhalen
over autisme en het
christelijk geloof

Is er een hemel voor autisten?

Alianna Dijkstra

Is er een *hemel* voor autisten?

*Persoonlijke verhalen
over autisme en het
christelijk geloof*

KokBoekencentrum Uitgevers | Utrecht

Ontwerp omslag en vormgeving binnenwerk: Garage BNO

ISBN 978 90 435 3010 1

ISBN e-book 978 90 435 3011 8

NUR 700

www.kokboekencentrum.nl

© 2019 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden.

Uitgeverij KokBoekencentrum vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Inhoud

Voorwoord	8
Inleiding	10
1 ‘God heeft mij gemaakt. Wie ben ik om te zeggen: Dit is goed en dit niet?’	19
Roland (39) – Messiaanse gemeente / Baptistengemeente	
2 ‘God zet me altijd op de plek waar ik het meeste kan doen’	30
Klaske (48) – Protestantse Kerk in Nederland	
3 ‘Ik heb altijd gedacht dat de mens er met een bedoeling was’	39
Toon (61) – Internationale kerk	
4 ‘Elk ziektebeeld gaat gepaard met zingeving- vragen’	49
Pieter (36) – gz-psycholoog christelijke ggz Eleos	
5 ‘Het is fijn dat hier begeleiding werkt die begrijpt waar ik het over heb’	58
Op bezoek bij een christelijk wooninitiatief voor volwassenen met autisme	

- 6 **'Bij het Leger des Heils is echt iedereen welkom'** 69
Judith (20) – Leger des Heils
- 7 **'Vroeger was het geloof veel duidelijker'** 77
Arjan (47) – Protestantse Kerk in Nederland
- 8 **'Ik zoek steeds naar fysieke tekens van God'** 88
Marjon (48) – Gereformeerde Kerk vrijgemaakt
- 9 **'Ik houd van de diversiteit, dat is onze maatschappij'** 98
Johan (59) – Gezinstherapeut bij Jeugdhulporganisatie
- 10 **'Wij bieden meer dan ggz alleen'** 108
Op bezoek bij de christelijke ggz-organisatie De Hoop
- 11 **'Ik heb via de kerk nu echte vriendinnen'** 117
Jojanne (27) – Gereformeerde Gemeente
- 12 **'Vanaf dat ik ging geloven, werd ik steeds socialer'** 126
Dennis (38) – Pinkstergemeente
- 13 **'God heeft ons huwelijk gered'** 134
Ron en Elisabeth (62 en 61) – Evangelische gemeente
- 14 **'Ik kan mijn geloof niet ontkennen, het is onderdeel van wie ik ben'** 143
Lydia (33) – Ambulant begeleider ggz

- 15 **‘Je leert veel van elkaars verhalen’** 152
Op bezoek bij een gespreksgroep van de christelijke organisatie Dit Koningskind
- 16 **‘Christen zijn laat je zien door wat je doet, niet door hoe vaak je Bijbel leest’** 162
Niek (54) – Christen
- 17 **‘Onze kerk houdt nu blijmoedige, ongestructureerde diensten, waardoor ik thuis zit’** 171
Truus (41) – Hervormde Bond / Christelijke Gereformeerde Kerk
- 18 **‘Er was iets bijzonders aan mij, maar je dacht toen niet aan autisme’** 180
Piet (75) – Rooms-katholiek
- 19 **‘God ziet ook de worsteling die iemand heeft met het geloof’** 191
Puck (25) – Begeleider autismekliniek Lorna Wing
- 20 **‘Het mag ook weer niet té veel bezoekers trekken’** 200
Kennismaking met een prikkelarme kerkdienst

Voorwoord

Een boek om te delen

Is er een hemel voor autisten?
Of heb je daar helemaal geen autisme meer?

Het is maar een van de vele vragen waar ik met volwassenen met autisme uit allerlei kerkgenootschappen over mocht sparren. Geen enkele vraag werd geschuwd en dat leverde boeiende gesprekken op. Ook mensen uit de gezondheidszorg mocht ik het hemd van het lijf vragen over hun werk met mensen met autisme en de rol van hun persoonlijk geloof daarin.

Stuk voor stuk prachtige mensen gaven mij een kijkje in hun diepste gedachten. Graag wil ik hen bij dezen enorm bedanken voor hun openheid en het vertrouwen in mij om deze twintig bijzondere verhalen op te mogen schrijven.

Mijn wens is dat iedereen met autisme in dit boek herkenning vindt en hiermee de eigen ervaringen beter kan delen. Ook hoop ik van harte dat iedereen die betrokken is bij mensen met autisme dit boek oppakt. Dan denk ik aan hulpverleners in de gezondheidszorg, familie en vrienden van, en iedereen die actief is in een kerk waar mensen met autisme komen. Zodat dit boek aanleiding mag zijn voor opbouwende gesprekken over autisme en geloof.

Elly, dankjewel voor het meelesen tijdens het schrijven van dit boek en het corrigeren van fouten.

Harmke, jou wil ik bedanken voor het helpen met de planning en het overzicht houden over dit hele project. Zonder jouw hulp was ik nu nog bezig.

Tot slot dank ik Hanneke Schaap-Jonker die, als deskundig psycholoog en theoloog, bereid was om een verhelderende inleiding te schrijven.

Alianna Dijkstra

auteur

Inleiding

Voor je ligt een boek met ervaringsverhalen over autisme en geloof. Het geeft een prachtig inblikje in hoe iemand met autisme geloven kan ervaren. Dat is belangrijk, want in mijn werk heb ik verschillende onderzoeken gedaan naar autisme en geloof. En wat ik vaak hoor, is dat iemand met autisme zich onbegrepen voelt, ook in de kerk of gemeente. Het zou daarom mooi zijn als dit boek een bijdrage kan leveren aan meer begrip voor autisme en geloof.

In dit boek komen mensen met allerlei verschillende achtergronden en leeftijden aan het woord, want elk mens is verschillend en ook autisme komt bij iedereen anders tot uiting. Er kunnen grote verschillen zitten in de mate waarin iemand last heeft van zijn of haar autisme. Dat kan bijvoorbeeld veranderen per leeftijdsfase. Ook ziet autisme er bij mannen vaak anders uit dan bij vrouwen. Er zijn mensen voor wie het haast onmogelijk is contact te maken of zich staande te houden in de wereld. Maar voor veel anderen is autisme iets waarmee zij op hun eigen manier functioneren. Voor anderen is dat niet altijd zichtbaar.

Het verschilt per persoon in hoeverre iemand autisme ervaart als een beperking. Sommige kenmerken van autisme kunnen namelijk ook heel bruikbaar zijn. Denk aan gestructureerd werken, plichtsgetrouwheid of oog hebben voor details. Maar andere kenmerken van autisme maken het leven niet altijd even makkelijk. Dat autisme vaak on-

zichtbaar is, kan het extra lastig maken. Je leest dat ook in de verhalen in dit boek. Begrepen worden is waar elk mens naar verlangt. Voordat je verder leest in dit boek, is het goed om te lezen wat autisme is en welke invloed het kan hebben op geloven.

Wat is autisme?

Mensen met autisme ervaren beperkingen in communicatie en sociale interactie, en hebben vaak specifieke interesses en/of herhalen bepaalde gedragingen. Ongeveer 1 procent van de Nederlanders heeft een vorm van autisme. Bij autisme is de informatieverwerking in de hersenen verstoord. Via onze zintuigen komen er allerlei prikkels binnen, zoals informatie, licht en geluid. Iemand met autisme heeft moeite om die prikkels te verwerken tot een samenhangend geheel. Dit heeft gevolgen voor de psychologische processen van denken en waarnemen en daardoor ook voor gedrag. Het heeft ook gevolgen voor de manier waarop iemand gelooft en deel uitmaakt van een gemeente. Om dit te verduidelijken gebruik ik voorbeelden van personen die later in dit boek aan het woord komen.

Samenhang en prikkels

Eén van de psychologische processen waarmee mensen met autisme vaak moeite hebben, is samenhangend denken. Ze nemen vooral losse details waar. Het is lastig voor hen om een ‘totaalplaatje’ te zien. Ook ervaren ze door de verstoorde informatieverwerking alle details en prikkels als even belangrijk. Het wordt dan moeilijk om overeen-

komsten of verschillen tussen situaties te ontdekken en daaruit conclusies te trekken (= generaliseren). Ze kunnen hierdoor overgeneraliseren ('Waarom moet je wel bidden voor je brood, maar niet voor een stuk appeltaart?') of ondergeneraliseren ('Je zei alleen dat ik niet steeds moest bellen, je zei niets over appen en sms-en'). Moeite met samenhangend denken maakt de wereld verwarrend en onvoorspelbaar. Want elk detail dat verandert, betekent een compleet nieuwe situatie. Daarom hecht iemand met autisme aan vaste patronen en duidelijkheid.

Arjan: *'Nu hebben ze elke zondag een ander soort dienst. Dan moest ik in het kerkblad kijken of het een meer traditionele dienst was met een duidelijke liturgie en of ik kon gaan. Maar dan kon het de volgende week wel weer een drukke kinderdienst zijn met een kinderkoor of een dienst met een harde band. Elke week was anders en daar werd ik een beetje gefrustreerd van.'*

Door hun behoefte aan duidelijkheid is het moeilijk om zich snel aan te passen. Het kost tijd om naar een nieuwe situatie te kijken en te begrijpen wat daarin van je verwacht wordt. Deze moeite kan zich uiten in niet-flexibel gedrag, een beperkte verbeelding en weerstand tegen veranderingen. Een verandering in de liturgie, bijvoorbeeld tijdens een doopdienst, kan mensen met autisme onrustig en angstig maken. Daarnaast kunnen mensen met autisme hypersensitief zijn. De hoeveelheid licht en geluid die in een dienst op iemand afkomt, kan daardoor te intens zijn. Voor veel mensen uit dit boek is kerkbezoek dan ook niet vanzelfsprekend.

Taal

De moeite met samenhangend denken kan er ook voor zorgen dat je wat je leest in de Bijbel of hoort in een preek niet goed kunt verbinden met je eigen leven. Het is dan onduidelijk wat een tekst van zoveel eeuwen geleden te maken heeft met ons die nu leven. Dit komt omdat er denkwerk gevraagd wordt dat te maken heeft met generaliseren, waarbij je de overeenkomst tussen vroeger en nu moet vinden.

Joanne: *'Ik weet soms niet wat ik in de Bijbel letterlijk moet nemen en wat niet. En hoe je iets moet interpreteren. Ik vind de geschiedenisverhalen uit het Oude Testament makkelijker om te lezen dan een brief van Paulus, zoals de brief aan de Galaten of Hebreëën. Dat is zulke abstracte taal. Daar moet ik echt een hele duidelijke uitleg bij hebben over wat het betekent en wat ik ermee kan.'*

Communicatie en taal vormen vaak een probleem bij autisme, want ook voor taalbegrip is samenhang en verbindingen leggen nodig. Mensen met autisme nemen taal vaak letterlijk en concreet. Abstracte taal en symbooltaal is lastig te begrijpen en juist in de kerk wordt deze taal vaak gebruikt. Denk aan woorden als advent of genade.

Niek: *'In die tijd kwamen de eerste harttransplantaties. Dat vond ik fascinerend. Maar ik had geleerd dat God in je hart woont. Hoe zat dat dan als je een nieuw hart kreeg van iemand anders? Daarom vroeg ik of je dan een ander geloof kreeg. Achteraf weet ik wel dat ik dat veel te letterlijk nam. Dat was een*

typisch autistische vraag en de dominee kon er niks mee. Tegenwoordig kan ik de overdrachtelijke betekenis beter zien.'

Moeite met inleven

Je inleven in anderen is het tweede proces dat problematisch is bij autisme. Hierdoor, en omdat relaties met mensen onvoorspelbaar zijn, is sociaal contact vaak ingewikkeld. Je ziet dat bijvoorbeeld terug in het ontbreken van wederkerigheid, eenrichtingsverkeer in de communicatie of het niet aanvoelen van anderen. Dit is geen onwil, maar onvermogen. Het begrijpen wat anderen denken, voelen en willen is moeilijk, net als het 'lezen' van non-verbale communicatie. Bij vrouwen valt dit overigens minder op dan bij mannen, omdat vrouwen over het algemeen beter in staat zijn hun omgeving na te bootsen. Moeite met inleven heeft ook gevolgen voor geloven. Bij bijbellezen is het lastig om je te verplaatsen in de beschreven personen. Het kan dan moeilijk zijn te begrijpen hoe de jaloerse broers van Jozef zich voelden, of iets te beseffen van waarom Christus zijn leven voor ons wilde geven.

Geloof, gevoel en verstand

Hoewel het niet voor iedereen geldt, hebben veel mensen met autisme ook problemen met de gevoelskant van het geloof.

Judith: *'Soms weet ik niet goed wat ik met emoties moet, hoe ik iets moet voelen. En dan begrijp ik niet wat ik met iets uit de Bijbel moet doen. Dat is wel lastig.'*

Uit onderzoek blijkt dat mensen met autisme vaak meer angst voor God kennen, vooral wanneer zij meer moeite hebben met sociale interactie. Het niet kunnen inschatten van wat anderen van hen verwachten, maakt hen onzeker en bang dat ze niet kunnen voldoen aan wat God van hen verwacht. Daarnaast ervaren ze vaak afstand tussen God en hun leven omdat ze Hem niet goed tastbaar kunnen maken. De boodschap die ze in de kerk horen bestaat voor hen soms uit een heleboel feiten. Toch kunnen diezelfde feiten juist ook weer helpend zijn. Geloven is meer dan gevoel, en in dit boek wordt duidelijk dat geloofsvertrouwen soms ook een verstandelijke keuze kan zijn.

Toon: *‘Ze spraken daar vaak over Openbaring 3 vers 20. (...) “Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop. Indien iemand naar mijn stem hoort en de deur opent, Ik zal bij hem binnenkomen en maaltijd met hem houden en hij met Mij.” Ze legden uit dat er een deur is, maar enkel aan jouw kant zit een deurknop. Jij moet opendoen om Jezus in je leven binnen te laten. Dus op een avond, in mijn studentenkamer, ben ik gaan bidden en zei ik dat ik de deur zou opendoen. Zo liet ik Jezus binnen in mijn leven. Dat was een heel rationele beslissing, ik voelde ook niks speciaals.’*

Door de nadruk op gevoel en ervaring bij geloof kan iemand met autisme het gevoel hebben het niet goed (genoeg) te doen. Ook is het voor mensen met autisme belangrijk dat alles klopt. Maar geloof is niet altijd kloppend te krijgen.

Truus: *‘De Bijbel is ook zo tegenstrijdig. In de ene Psalm deug je niet en in de andere ben je verlost. (...) Tegenwoordig denk ik aan de bijbeltekst “Wie in de Zoon van God gelooft, heeft het eeuwige leven”, en dan vertrouw ik daar maar op.’*

Het is belangrijk om te bedenken dat geloven ook ‘anders’ mag. De nadruk hoeft niet altijd te liggen op het liefhebben en vertrouwen van God op een emotionele manier. Het mag ook meer verstandelijk. Zeker weten dat iets zo is, erop rekenen dat God voor je zorgt, gehoorzamen en doen wat God vraagt – dat zijn ook manieren om te geloven.

Gemeenteleven

Autisme heeft ook gevolgen voor hoe iemand deel uitmaakt van een gemeente. Koffiedrinken na de kerkdienst geeft veel prikkels en communicatie is daarbij belangrijk. Bij bijbelstudie gaat het vaak vooral over wat de Bijbel betekent voor je eigen leven. Als je niet kunt meepraten, is het moeilijk om aansluiting te vinden.

Wat ook anders gaat bij autisme, is plannen en organiseren. Op tijd in de kerk komen kan bijvoorbeeld lastig zijn omdat iemand blijft steken in de handelingen die eraan voorafgaan, zoals de kledingkeuze. Ook taken uitvoeren in de kerk, zoals oppassen of catechisatie volgen, kan te veel van iemand vergen. Om eenzaamheid binnen de kerk te voorkomen, is het belangrijk om oog te hebben voor wat nodig en mogelijk is en niet meer te verwachten dan wat iemand kan.

En mogelijkheden zijn er zeker! Mensen met autisme hebben ook sterke kanten. Hierdoor kunnen ze een voorbeeld voor anderen zijn.

Klaske: *'Ik merk ook dat elke dag bidden of bijbellezen prettig is voor je structuur en innerlijke rust geeft.'*

Als tijd met God ('stille tijd') onderdeel uitmaakt van de structuur, zal iemand met autisme dat niet snel vergeten. Iemand met autisme is eerlijk, rechtvaardig en trouw en heeft geen dubbele agenda (dit laatste betekent dat je nog een andere bedoeling hebt, die je niet vertelt).

Autisme kan ook betekenen dat iemand specifieke kwaliteiten heeft en bijvoorbeeld goed is met getallen. Hierdoor zou hij of zij een grote aanwinst kunnen zijn voor het bijhouden van de financiële administratie in de kerk of van een commissie. Oog voor deze positieve kanten kan iemand met autisme helpen om zich geaccepteerd te voelen in de gemeente van Christus, waarin iedereen een plaats heeft.

Begrip

Want autisme betekent niet altijd dat het niet fijn loopt in de kerk. Het kan anders. Zoals bij Arjan, die een bezoeker heeft en al tien jaar elke zondag een gezin in de kerk mag bezoeken. Soms worden er in kerken speciale prikkelarme diensten georganiseerd. Maar ook in een eigen gemeente is het belangrijk om ruimte te geven aan wat iemand met autisme nodig heeft. Dit boek kan daarbij

helpen, omdat het duidelijker maakt waar iemand met autisme moeite mee kan hebben, maar ook wat helpend kan zijn. Zoals zicht op Gods onveranderlijke trouw die in alle verwarring blijft staan, wat Dennis zo mooi verwoordt:

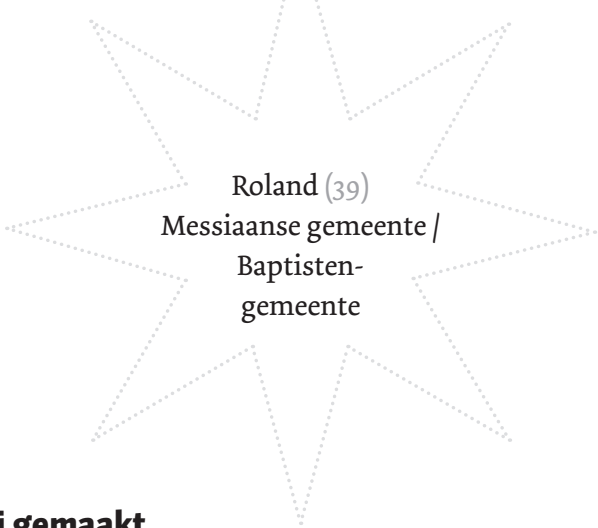
'Ik weet dat God trouw is en altijd dezelfde. Een van mijn favoriete bijbelteksten, uit Psalm 139, zegt dat God mij door en door kent. Hij weet dus precies hoe Hij met mij moet omgaan.'

Gekend en begrepen zijn, niet alleen door God maar ook door mensen, geeft rust. Daarom beveel ik het lezen van dit boek van harte aan.

Hanneke Schaap-Jonker

*rector Kennisinstituut christelijke ggz (Eleos/De Hoop ggz) en
bijzonder hoogleraar klinische godsdienstpsychologie VU*

1

Roland (39)
Messiaanse gemeente /
Baptisten-
gemeente

‘God heeft mij gemaakt. Wie ben ik om te zeggen: Dit is goed en dit niet?’

De leraren op school vonden dat Roland niet goed voor zichzelf opkwam. Hij liet zich zomaar in elkaar slaan. Maar hij had immers uit de Bijbel geleerd: ‘Slaat iemand u op uw rechterwang, keer hem dan ook de andere toe’. Ja, Roland nam bijbelteksten nogal letterlijk. Jaren later, en de diagnose autisme rijker, vindt hij de Bijbel een mooi, maar nog steeds gecompliceerd boek.

Al jong werd Rolands geloof op de proef gesteld: ‘Ik had een acht jaar oudere broer die schizofrenie had. Stemmen in zijn hoofd gaven hem opdrachten om rare dingen te doen. Ik had een hele goede band met hem. Hij was voor mij meer een vaderfiguur. Alles kon ik met hem bespreken. Ik weet nog dat ik hem vroeg hoe hij het voor elkaar kreeg om zoveel vrienden te hebben, omdat mij dat niet lukte.

Toen wist ik nog niet dat ik autisme had, maar dat verschil viel me al wel op.’

Helaas werden de psychische problemen voor Rolands oudste broer hem te veel en ondernam hij enkele zelfmoordpogingen. Roland: ‘Op een gegeven moment zat hij in een gesloten psychiatrische inrichting en heeft hij onder meer een overdosis medicijnen genomen. De echte doodsoorzaak hebben mijn ouders nooit laten onderzoeken. Zij hadden er vrede mee dat hij er niet meer was. De officiële oorzaak luidde: een hartstilstand.’

Voor Roland was het een keerpunt in zijn leven: ‘Toen mijn broer wegviel, heeft depressiviteit zich bij mij heel erg ontwikkeld. Mijn levensvreugde was ik helemaal kwijt. Ik was dertien jaar en ging net naar de middelbare school, maar ik dacht niet meer aan de toekomst. Alles in mij was een beetje doodgegaan.’

Opleiding en werk

Vanaf zijn dertiende tot zijn twintigste jaar zat Roland op het vso (voortgezet speciaal onderwijs). Hij ging elke dag trouw naar school omdat hij leerplichtig was, maar vond er niks aan. Hij zag geen toekomstperspectief. ‘Ik leerde een muurtje metselen of koken. Daar zag ik het nut niet van in. Ik deed het maar gewoon.’

Als je van deze school kwam, kreeg je automatisch een Wajong-uitkering. Dat vonden werkgevers fijn, want voor iemand met een Wajong-uitkering hoefden ze niet zoveel te betalen. Eigenlijk wilde ik wel een vervolgopleiding doen, maar dat raadden de docenten mij af. Ze zeiden dat

ik dat altijd later nog eens kon doen. Daar was ik het helemaal niet mee eens, maar ik ben toch gaan werken.’

Roland had vaak een vol hoofd, daarom leek het hem wel iets om in een bibliotheek te werken. En dat lukte. Roland: ‘Zodoende heb ik na school maar liefst acht jaar in een bibliotheek gewerkt. Boeken plakken en boeken weer op hun plek zetten en zo. De dagen gingen daar maar heel langzaam om. Ik ging altijd zo laat mogelijk eten omdat dan de middag wat korter was. Toen ik om een andere taak vroeg, mocht ik boeken in het systeem zetten. Maar daar maakte ik allemaal fouten in, dus dat werd niks.’

Roland was een tijdlang depressief. Hij had weinig tot geen vrienden en voelde zich alleen. Zijn ouders lagen in een scheiding en het werk in de bibliotheek gaf hem geen voldoening. Op een dag zag Roland in de krant dat je een niveau-test kon doen om te kijken welke mbo-opleiding geschikt voor je was. Roland ging erop af. ‘Ik deed de test en bleek geschikt te zijn voor niveau 3-4. Toen heb ik tegen mijn werkgever gezegd dat ik zou stoppen omdat ik de opleiding Helpende Zorg & Welzijn ging doen.’

Omdat hij geen vooropleiding had, moest Roland beginnen op niveau 2. Na een stage bij een verzorgingstehuis bleef hij daar nog een jaar werken om daarna toch weer terug te keren naar de schoolbanken. ‘Ik ben de mavo gaan doen. Toen ik daarvoor was geslaagd, heb ik ook nog certificaten voor de havo gehaald.’

Wat dreef Roland om maar te blijven leren? ‘Ik had

nooit diploma's gehaald en daar schaamde ik me voor, ik voelde me erg minderwaardig. Dus ik was toen erg trots op wat ik allemaal had geleerd. Mijn andere broer is hoogbegaafd en heeft een universitaire studie gedaan. Daarom wilde ik ook iets bereiken. Ik zocht in die opleidingen mijn eigenwaarde. Maar ik merkte na een tijdje dat ook daar het geluk niet in zit.'

Ondertussen was Roland op zichzelf gaan wonen. 'Na de scheiding van mijn ouders woonde ik eerst bij mijn moeder in een klein flatje. Dat was al niet fijn, maar daarnaast was mijn moeder ook nog manisch-depressief. Dus het was beter voor mij om uit huis te gaan.'

Trouwen

Wanneer een vriend een paar jaar later aan Roland vraagt of hij geen vriendin wil, gaat hij op zoek. 'Ik dacht: hé ja, ik wil wel een vrouw! Dat klinkt grappig, maar ik had daar gewoon nog helemaal niet over nagedacht.' Via een website vindt hij op zijn 27ste zijn toekomstige vrouw die helemaal aan de andere kant van het land woont. Ze is bereid om naar het hoge noorden te komen. Terwijl Roland door de scheiding van zijn ouders en negatieve ervaringen in de Pinkstergemeente niet meer zo bezig is met zijn geloof, gelooft zijn vriendin wel. Twee jaar na hun ontmoeting trouwen ze. De baptistengemeente, waar ze zich inschrijven, staat niet toe dat ze in de kerk trouwen, omdat ze al samengewoond hebben.

Het liep niet altijd even goed tussen Roland en zijn vrouw. ‘Er kwam een periode dat ons huwelijk heel slecht ging. Mijn vrouw dacht erover om bij mij weg te gaan.’ Roland merkte dat hij sommige dingen niet aankan en voelde zich niet goed. Daarom ging hij op zoek naar wat er met hem aan de hand is.

Roland: ‘Ik las in het dossier van de Wajong dat ik “autistiform” gedrag vertoonde. Daardoor dacht ik dat ik misschien wel autist was. Op dat moment was ik chronisch vermoeid en ook erg depressief. Bij de ggz heb ik toen gevraagd of ik autisme kon hebben. Er waren allemaal vraagtekens in mijn leven. Zoals waarom ik nooit vrienden had. Nu dacht ik dat het misschien daardoor kwam. Toen ik inderdaad de diagnose autisme kreeg, hebben we thuishulp gevraagd. Zo heb ik bijvoorbeeld ook geleerd om dingen in huis te doen. Tegenwoordig heb ik die hulp niet meer, maar zie ik al beter wanneer er iets moet gebeuren. Nog steeds moet ik ervoor waken dat ik me niet alleen verdiep in lezen, maar alert blijf op dingen die moeten gebeuren.’

‘Genieten is iets waar ik meer van zou willen proeven.’

In het begin vond Roland het moeilijk om zijn diagnose te accepteren. Maar boos over zijn autisme is hij niet. ‘God heeft mij gemaakt. Wie ben ik dan om eraan te gaan sleutelen en te zeggen: “Dit vind ik goed en dat vind ik niet goed.”’

Wel is hij naar genezingsdiensten geweest. En die

hielpen. Roland: ‘Het is daarna opwaarts gegaan. Ik ben in ieder geval uit de depressie gekomen. Ik kan weer wat aardigheid in dingen hebben. Genieten is iets waar ik meer van zou willen proeven.’ Er is in die genezingsdiensten ook gebeden voor ‘de geest van autisme’, zoals ze het daar noemden. Maar Roland geloofde niet zo in genezing daarvan.

Dagelijks leven

Overdag leest Roland veel kranten. Vooral de politiek en economie hebben zijn interesse. Maar als zijn vrouw aan het werk is, probeert hij ook iets in het huishouden te doen en natuurlijk voor hun jongste zoon van drie jaar te zorgen. Zijn dochter van zes brengt hij ’s morgens naar school. Er echt voor de kinderen zijn vindt Roland moeilijk. ‘Geregeld komt er iemand van een plaatselijke organisatie langs die me helpt om met de kinderen te spelen en ze aandacht te geven. Ik vind dat moeilijk om vanuit mezelf te doen. Maar als zij er is, lukt het wel om er even bij te gaan zitten en wat te kleuren of zo. Soms neem ik de jongste weleens mee naar de kinderboerderij en dan speelt hij daar met andere kinderen. Dat vind ik mooi. Maar zelf met de kinderen spelen lukt me niet goed.’

‘Dan denk ik aan mijn favoriete bijbeltekst uit Psalm 91. Daar staat dat je beschermd wordt door de Allerhoogste.’

Tegenwoordig heeft Roland een uitkering en bezorgt hij elke zaterdagmiddag de post. ‘Het is een heerlijk vrije baan waarbij je niet tussen vier muren zit. De tijd vliegt voorbij met dit werk.’

Daarnaast is hij op vrijwillige basis nog met andere dingen actief. Zo richtte hij een milieumeldpunt op voor mensen die last hebben van rook in hun tuin.

Roland: ‘Onze achterburen stoken op afvalhout. Ik heb uitgezocht hoe gevaarlijk dat is en dat met hen besproken, want ik ben bang dat mijn kinderen ziek worden. Maar de buurman ontkent dat hij dat doet. Hij gaat ook naar de kerk, dus nu heb ik God gevraagd om hem alsjeblieft tot inkeer te laten komen. Dan denk ik aan mijn favoriete bijbeltekst uit Psalm 91. Daar staat dat je beschermd wordt door de Allerhoogste, dat je dan onder zijn vleugels bent. Ook als ’s nachts de pest rondgaat. Dan bid ik om bescherming. Bij het milieumeldpunt dat ik heb opgericht, kunnen mensen uit heel Nederland meldingen doen als ze last hebben van rook. Er komen heel veel meldingen binnen. Ik heb daar nu andere mensen op gezet omdat ik er anders dag en nacht mee bezig zou zijn. Vreemd genoeg vind ik voor milieukwesties bij een partij als het CDA – dat toch een “C” in de naam heeft – weinig gehoor, terwijl Marianne Thieme van de Partij van de Dieren heel erg openstaat voor een gesprek.’

Proefexamen

Het geloof is Roland met de paplepel ingegoten. Niet dat hij dat als kind fijn vond. Roland: ‘Toen ik een jaar of

twaaft, dertien was zei mijn moeder een keer: “God weet waar iedereen terecht komt: In de hemel of in de hel”. Dat vond ik geen leuke gedachte. Ik wist niet waar ik terecht zou komen en die uitspraak leverde veel angst bij mij op. Ik vond dat ook niet rechtvaardig. Alsof het een gok was.’

Die gedachte draagt Roland zijn leven al bij zich. ‘Nog steeds heb ik dat in me. Ik zou wel een soort proefexamen bij God willen doen. Wat wordt daar boven bij Hem straks gezegd? Dat vind ik beangstigend. Ik wil graag weten waar ik aan toe ben. Het geloof in Jezus Christus rechtvaardigt ons, staat er in de Bijbel. Dat kan ik allemaal wel begrijpen. Maar er staat ook dat Hij iedereen uitroeit die zich niet houdt aan de sabbat.’

Roland denkt even na over nog een voorbeeld. ‘Neem het verhaal van de rijke man. Die vraagt aan Jezus wat hij kan doen om het eeuwige leven te beërven. Jezus antwoordt dat hij zich aan de tien geboden moet houden. Dat doet de man al, en dan zegt Jezus: “Maar aan één ding ontbreekt het u.” En dat is dat hij alles moet verkopen en het geld aan de arme mensen moet geven. Terwijl die man alle tien geboden al houdt. Dat zet me wel aan het denken. Ik heb hier een luizenleventje als je kijkt naar de mensen die bijvoorbeeld vervolgd worden om hun geloof. Dan twijfel ik wel of ik het recht heb om in de hemel te komen.’

Roland vindt het te kort door de bocht dat er in de evangeliën in de Bijbel staat dat wie gelooft, gered zal worden. ‘Mijn broer is atheïst en leeft misschien wel beter dan ik.

Dat zou dan betekenen dat ik in de hemel zou komen en hij naar de hel gaat. Ik heb heel wat studies over de hel gedaan. Ik heb de grondtekst ook gelezen en ben tot de conclusie gekomen dat de hel, in tegenstelling tot wat veel mensen geloven, niet eeuwig duurt. Mensen worden gestraft, maar dat is niet een eeuwige pijn. Jezus zegt: wie veel geweten heeft en er niet naar gehandeld heeft, krijgt vele slagen. En wie weinig geweten heeft en er niet naar gehandeld heeft, krijgt weinig slagen. Maar Hij zegt niet onbeperkt slagen. Daar focus ik me dan weer op. Overigens staat bij de hemel dat je niet meer zal sterven, maar zal leven. Dus de hemel is zeker eeuwig. Ik heb dat allemaal onderzocht vanwege wat mijn moeder vroeger zei over de hemel en de hel. Ik wilde toen niet meer geloven. Ik ga namelijk altijd uit van het slechtste. Dus ik dacht: ik ga vast en zeker naar de hel.'

Er is nog een gedeelte uit de Bijbel die op Roland drukt. 'Er staat: "Verkondig het evangelie aan alle volken." En dat doe ik niet. Dan denk ik erover na welke angst ervoor zorgt dat ik dat niet doe. Want Jezus zegt ook dat als je je voor Hem schaamt, Hij zich dan ook voor jou schaamt. Dus ik zou eigenlijk in de trein moeten gaan zitten en over Jezus gaan vertellen. Ik denk steeds aan moeten, moeten, moeten.'

Letterlijk

De leraren op school vonden dat Roland niet goed voor zichzelf opkwam. Maar bij een ruzie dacht hij aan de bijbeltekst om ook de andere wang toe te keren. Het lukte niet om dit aan de leraren uit te leggen waardoor hij niet

zelfverzekerd overkwam. Een beetje te letterlijk oppakken van een bijbeltekst misschien? 'Ik dacht dat dat mijn opdracht was. Maar daardoor was ik niet weerbaar. Als ik in de Bijbel lees, neig ik er nog steeds naar om dingen letterlijk op te vatten. Nu weet ik dat dat door mijn autisme komt. En dat er achter dat "andere wang toekeren" een symbolische betekenis kan zitten. Maar dat vind ik nog steeds moeilijk om te begrijpen. Ik word niet altijd even vrolijk van wat ik in de Bijbel lees. Neem al die oorlogen, moorden en andere gruwelijkheden. Dan denk ik: waarom is dat nou nodig? Ik las een stukje over een man die Auschwitz had overleefd. Dan begrijp ik niks van dat lijden. Nu is de duivel natuurlijk ook bezig, dat weet ik wel. Maar Jezus zegt: "Als je bidt in mijn naam, dan zal het gebeuren." Dat spreekt elkaar toch tegen? Mensen zeggen dat de Bijbel zichzelf niet tegenspreekt. Maar dat vind ik soms wel.'

'Als ik in de Bijbel lees, neig ik er nog steeds naar om dingen letterlijk op te vatten.'

Naar de kerk

Tegenwoordig bezoekt Roland twee kerken. Een baptisten-gemeente met een paar duizend bezoekers en een kleine messiaanse gemeente met maar twintig tot dertig leden. Waarom? Roland: 'We gaan als gezin eigenlijk naar de baptistengemeente, maar daar voel ik me niet helemaal thuis. Ten eerste is het er heel groot waardoor je niet echt mensen ontmoet. Je gaat naar de dienst en dan ga je weer naar huis, zonder dat je iemand hebt gesproken. En een

andere, belangrijkere reden is hun visie. De voorganger zei een keer: “Als je niet zeker weet of je in de hemel komt, dan kom je er niet in.” Dat vind ik nogal wat om te zeggen. Zij leggen daar sterke nadruk op de evangeliën waarin Jezus zegt dat wie in Hem gelooft behouden is. Ik ga meer uit van de hele Bijbel. Ik vind de tien geboden bijvoorbeeld ook belangrijk. En die houding vind ik bij de Messiaanse gemeente. Daar gaan ze meer in op de tien geboden en de wetten. Daarom ga ik op zaterdagochtend naar die gemeente. Vroeger vond ik het moeilijk om te begrijpen waarom we in de kerk bepaalde wetten wel handhaafden en andere niet. Bij de Messiaanse gemeente heb ik eindelijk het gevoel dat de hele breedte van de Bijbel in het oog gehouden wordt. Ik voel me daar heel erg thuis.’

Rolands geloof heeft in zijn leven veel bergen en dalen gekend: ‘Vroeger heb ik vaak gewild dat ik niet gelovig was. Dat leek me gemakkelijker. Maar ik kon niet, zoals mijn broer dat kon zeggen: “Ik ben een atheïst, ik geloof in de evolutietheorie.” Ik heb meer geleerd om met Jezus te communiceren, alleen vind ik het nog steeds niet makkelijk dat er mensen niet in de hemel komen. Vandaar ook mijn studies over de hel. Maar het lukt me gewoon niet om God los te laten. En ik bid dat ik over Jezus mag vertellen zonder dat het een moeten is, maar dat het een verlangen zal worden. En dat ik niet bij alle volken langs hoeft te gaan.’

Ben je boos op God omdat je autisme hebt? Is er aandacht voor autisme binnen je kerk? Denk je dat God autisme kan genezen?

Deze en andere relevante vragen over autisme en geloof passeren in dit boek de revue. In de leeftijd van 20 tot 75 jaar geven verschillende personen een persoonlijke inkijk, zowel mensen met autisme als professionals die werken met cliënten met autisme. Ook is er aandacht voor activiteiten rondom dit thema, zoals een kerk die prikkelarme kerkdiensten organiseert. De mensen in dit boek komen uit verschillende kerkgenootschappen, maar delen hun geloof in God en hun ervaringen met autisme.

Alianna Dijkstra (1974) is auteur, journalist en tekstdichter en heeft zelf autisme. Over dit onderwerp schreef ze eerder de boeken *Autisten liegen niet* en *Autisteneiland*.

‘Dit boek geeft een prachtig inkijkje in hoe iemand met autisme geloven kan ervaren.’

Prof. dr. Hanneke Schaap-Jonker, rector Kennisinstituut christelijke ggz (Eleos/De Hoop ggz) en bijzonder hoogleraar klinische godsdienstpsychologie aan de Vrije Universiteit

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

